

МУЗЫКА ПРЕДМЕТИ БОЮНЧА 2014-2015-ОКУУ ЖЫЛЫНА КАРАТА МУГАЛИМДЕРДИН АВГУСТ КЕҢЕШМЕСИНЕ СУНУШТАР

2014-2015-окуу жылга карата бекитилген окуу планына ылайык музыка предметин окутуу 1-4- класстар 2013-жылы, ал эми 5-7-класстар болсо 2012-жылы жарык көргөн программанын негизинде жүргүзүлөт. Окуучуларга заманбап билим, тарбия берүүнүн алдындагы негизги миссия болуп, инсандын өз тагдырын өзү чечүүсү жана турмушта өзүн өзү реализациялоосу үчүн керектүү болгон шарт түзүп, аны менен толук камсыз кылуу болуп турат.

Базистик окуу планында кыргыз, орус, өзбек жана тажик тилдүү мектептерде музыка предметин окутуу жумасына 1 сааттан (1-7-класстарда жылына ар бир класска 34 саат) берилген.

Азыркы учурда окуучуларга билим, тарбия берүүнүн окуу программасы жана окутуу технологиясы, жөн эле окуучуларга жалпы билим жана тарбия берүү жөнүндөгү маалыматты камтыбастан, компетенттүүлүк өңүттө окутуунун бүтүндөй блогун камтуусу зарыл.

Орто мектептерде окуучуларга жалпы билим берүүнүн окуу программасы илимий предметтик окутуу менен гана чектелбестен, адамдын иш-аракети, таанып билүү, коммуникативдик, баалуулук-ориентирлик, эстетикалык, этнопедагогикалык, этнопсихологиялык, этномузыкалогиялык жана фольклордук тармактарды да өзүнө камтыйт.

Компетенттүүлүк мамиле биринчи орунга маалыматтуулукту эмес, проблема чече билүүнү коет. Музыка предмети боюнча төмөндөгү кырдаалдарда проблема чече билүү талап кылынат:

- кыргыз улуттук музыканын өзгөчөлүктөрүн таанып билүү жана түшүндүрүү;
- азыркы техниканы жана технологияны сабак учурунда колдоно билүү;
- өзүнүн алган билимине жана ага болгон мамилесине баа бере билүү;
- башка элдердин өзгөчөлүктөрүнө жана баалуулуктарына анализ бере билүү;
- таанып билүү, коммуникативдик, баалуулук-ориентирлик, эстетикалык, этнопедагогикалык, этнопсихологиялык, этномузыкалогиялык жана фольклордук ар кандай проблемаларды чече билүү.

Компетенттүүлүктү киргизүүдө мурдагы предметтик түзүм сакталабы же жокпу деген суроо туулушу мүмкүн. Албетте, мында предметтик түзүм жоюлбайт, бирок жардамчы милдетти аткарат десек болот.

Орто мектептерде музыка предметинин окуу программаларын жана окутуу технологияларын компетенттүүлүк өңүттө модернизациялоонун биринчи кадамы: окуу программасына интеграцияланган сабактарды киргизүү, предметтин мазмунун реалдуу турмушка жакындатуу;

экинчи кадамы: компетенттүүлүктү калыптандыруучу талаптарды күчөтүү;

Компетенттүүлүккө коюлган негизги талаптардын бири – маселени чече билүүгө үйрөтүү.

Окуучуларга жалпы билимдердин жыйындысын алууга, көндүмдөрдү, машыгууларды өнүктүрүүгө гана багыттабастан, алардын компетенттүүлүккө айланышына шарт түзүшүбүз керек.

Компетенттүүлүктү калыптандыруунун айрым бир педагогикалык принциптери төмөндөгүлөр:

- окуу программаларынын окуучуга багытталышы, анын керектүү билимге муктаждыгынын эске алынышы;
- жалпы билим, тарбия берүү мазмунунун системалуулугу, бүтүндүгү, толуктугу;
- модулдук – блоктук принцип;

- рефлексивдүүлүк, вариативдүүлүк;
- өз алдынча билим алууга умтулуусуна шарт түзүү жана керектүү болгон окуу-методикалык материалдар менен камсыз кылуу.

Предметтин окуу программасын жана окутуу технологиясын компетенттүүлүк өнүгүүнө негизинде модернизациялоо - бул татаал синтез экени анык, бирок ал окуучуларга жалпы билимден, предметтик – практикалык тажрыйбадан, жеке тажрыйбадан турат. Предметтик билим берүү программалары кырдаалды моделдөөчү окуу технологиясынан жана контролдук ченөөчү материалдан түзүлөт. Предметтин окуу программасы жана окутуу технологиясы компетенттүүлүк өнүгүүнө модернизацияланганда жана аны менен окуучу камсыз болгондо, ал ар кандай кырдаалды анализдей алат, ага баа бере алат, анан көздөгөн натыйжага жетүүчү жолду издеп таба алат.

Бардык эле сабактарда компетенттүүлүккө ээ болууда билимдер интеграцияланат, жалпыланат, окуучу өзүн өзү көрсөтө алат.

Демек окуучу: сабакта баштапкы теориялык билим алмайынча компетенттүүлүккө ээ болбойт. Ал эми компетенттүүлүккө ээ болмоюнча теориялык билимин окуучу пайдалана албайт.

Компетенттүүлүккө өтүүдө музыка предметинин алдында төмөндөгүдөй милдеттер турат:

- окуучуну музыкалык алган билими боюнча өз оюн айта билүүгө үйрөтүү;
- окуучунун билгичтигин калыптандыруу;
- иш-аракетке багытталган билим менен камсыздоо;
- окуучунун жөндөмдүүлүк потенциалын жана мүмкүнчүлүгүн колдонуу;
- күтүлбөгөн кырдаалдардан чыга билүүгө үйрөтүү.

Музыка предметин жалпы билим берүүчү мекемелерде окуучуларга бир кыйла кенен жана терең багытта, адаптацияланган жана психологкоррекциялык максатта окутуу зарыл. Азыр бардык эле мектепте окутулуп жаткан предметтерде, ден соолукту сактоого керектүү болгон технологияларды колдонууну сунуш кылышууда. Ал технологиялар окуучулардын азыркы муундарын жеткиликтүү, сапаттуу окутуу үчүн жана ден соолугуна минималдуу терс таасирин тийгизе тургандай кылып окуу материалдарын өздөштүрүүсүнө жардам берүүсү керек. Акыркы он жылдын ичинде жакынкы жана алыскы өлкөлөрдөгү жүргүзүлгөн көптөгөн изилдөөлөргө таянсак, орто мектепти бүткөн бүтүрүүчүлөрдүн 10% гана ден соолугу эң мыкты деп табылган.

Музыка предметин окутууда, өзүнө гана таандык болгон принциптерине негизделет. Аларга төмөнкүлөрдү кошсок болот:

- Музыка предмети боюнча музыкалык-предметтик, музыкалык-теориялык, музыкологиялык маалыматтарды берүүнү гана көздөбөстөн, музыкалык ар кандай жанрдагы чыгармаларды ырдоо, уктуруу аркылуу окуучуларды, ал чыгармалар жөнүндө эффективдүү анализ жасоого, өз ойлорун образдуу айтып берүүгө жана логикалык ой жүгүртүүлөрүн өстүрүүгө тийиш. Анда реалдуу турмушта кездешип жаткан музыкалык маданият менен ар кандай кырдаалда туура музыкалык ой жүгүртүүгө, анализдөөгө, маданияттуу маектешүүгө зарыл болгон көндүмдөрдү калыптандырууну да максаттанат.
- Музыка предметин окутууга карата жаңыча мамилени талап кылат. Анда реалдуу турмуштун мүмкүнчүлүгүндө жана керектөөсүндө турган инсандардын жалпы эстетикалык багытында өз ара байланышуусундагы бүтүн система жатат. Тактап айтканда, музыка бул – искусствонун бир түрү, музыка бул - добуштардын тили, музыка бул – адам баласынын ички акыл-ой байлыгынын уюткусу, казынасы.
- Музыка сабагы мугалимден эле эмес, ар бир окуучудан чыгармачылык эркиндикти талап кылат. Эгерде аталган сабакта ар бир окуучу өз чыгармачылыгына жетише алса, анда берилген музыкадагы мазмундун мааниси менен гана чектелип калбастан, көркөм образдуу элестүүлүгү артып, окуучунун музыканы үйрөнүүгө,

ырдоого, аны сүйүүгө, түшүнүүгө жана таанып билүүгө болгон кызыкчылыгын арттырат.

- Музыка предметин окутуу, окуучуларда руханий музыкалык-маданиятка тарбиялоо максатын коздойт. Мында окуучуга музыкадагы этнографиялык, этномузыкалогиялык, музыкалык фольклордук чыгармалардын жаралуу булактарын окуу, үйрөнүү менен бирге Кыргызстандын жалпы маданий, музыкалык-эстетикалык булактары болгон башка элдердин да музыкалык фольклордук жана классикалык чыгармаларын өздөштүрүү милдети коюлууда.
- Ар бир сабактагы чыгармачылык, окуучулар үчүн кадимки көндүмгө айланышына жетишүү музыка предмети боюнча сабактардын негизги стратегиясы болууга тийиш. Анда окуучулар жөн гана өтүлгөн музыкалык же өздөрү жакшы көргөн музыкалык чыгармаларды каалаганындай аткара бере тургандай эмес, өзүнүн алган музыкалык билимин өздөштүргөнүн чыгармачылык менен турмушунда пайдаланаалуусун шарттоо ар бир сабактын формаларын түзүүсү зарыл.
- Учурда буга чейин колдонулуп келген музыкалык билим берүүдөй эмес, окутуунун стратегиясы окутулуп жаткан музыка предметинен эмне натыйжа ала тургандыгын окуучуга ачык көрсөтө алгандыгы менен айырмаланат. Эгерде окуучу музыка предметинен өз турмушуна реалдуу таасир эте алган музыкалык билимдин зарыл болгон негиздерине жетише албаса, анда предметтик сабак берүүнүн стратегиясы туура эмес экендиги аныкталат. Азыр, музыкалык-эстетикалык билим берүү системасын окуучунун турмушу менен тыгыз байланышта кароо азыркы мезгилде дүйнөлүк эстетикалык билим берүүдө башкы орунда турат. Ырас, мындай мамиле музыкалык-эстетикалык билим алууга болгон талапты гана көтөрбөстөн, окутула турган эстетикалык түрмөктөгү бардык предметтерди интеграциялап, окуучуларга музыкалык билим берүү процессин бүтүн бир пайдалуу система катары кабылдоого шарт түзгөндүгү менен айырмаланат.

Музыка предметин окутуунун жалпы максаты, предмет боюнча окуучулардын музыкалык-эстетикалык, музыкалык-теориялык менен этномузыкалогиялык билимдерин, музыкалык маданияты менен маданий-руханий дүйнөсүн калыптандыруу жана өнүктүрүү менен аны коомдогу, компьютердик техникадагы, жашообуздагы кездешүүчү ар кандай жалпы эстетикалык, музыкалык-эстетикалык баалуулуктарды түшүнүүгө, музыкалык-теориялык билимди өз турмушунда пайдалана билүүгө үйрөтүү, музыкалык билим алуунун андан аркы деңгээлине жетишүүгө шарт түзүү болуп саналат.

Август кеңешмесинде талкуулана турган маселелер.

1. Окуучуларды музыкалык-эстетикалык тарбиялоодогу менин чыгармачылык ишмердүүлүгүм.
2. Музыка сабагында компетенттүүлүктү калыптандыруунун айрым бир педагогикалык маселелери.
3. Окуучуларга музыка сабагында музыканы түшүнүүнү уюштуруу маселелери.
4. Окуучуларга музыкалык-эстетикалык тарбия берүүнү уюштуруу.
5. Мугалимдер сабак учурунда музыкатерапияны колдонуунун кээ бир жолдору.
6. Интеграцияланган сабактарда ассоциативдик ой жүгүртүүнү калыптандырууга багытталган методдор.

Музыка мугалимдерине сунушталган адабияттар.

1. М.Касей, Ж.Дуйшеналиев ж.б. Музыка. 2-класс. Окуучулар үчүн окуу китеби. (Кыргыз, орус тилдеринде) Б.: 2012.
2. Ж.С.Дуйшеналиев. Музыка. «Мугалимдер үчүн окуу-методикалык колдонмо жана ноталык хрестоматия». 1-класс. (Кыргыз, орус, өзбек, тажик тилдеринде) 2011. «Кутаалам».

3. Музыка. «Мугалимдер үчүн фонохрестоматия - CD диск» 1-класс. (Кыргыз, орус, өзбек, тажик тилдеринде). «Кутаалам» 2011. Түзүүчү: Ж.С.Дуйшеналиев.
4. Ж.С.Дуйшеналиев, Л.В.Усенко, К.С.Сейдекулова. Мектепке чейинки курактагы балдарга музыкалык тарбия берүү. Методикалык колдонмо. SN.artLtd. Полиграфический комплекс. (Кыргыз, орус тилдеринде) Бишкек-2010.
5. Б.Алагушев. Кыргыз музыкасы (Энциклопедия) «Бийиктик» Б., 2007.
6. К.Ш.Дүйшалиев. Салттуу музыка: теориясы жана усулу. Б., 2011.
7. С.Сагыналиев. Кыргыз музыкалык аспаптары. Ф., (Кыргыз, орус тилдеринде) «Кыргызстан» 1986.
8. А.Тыналиев. Келечек ырдайт. Б., (Кыргыз, орус тилдеринде) Салам. 2014.
9. А.Бөдөшов, К.Эралиева. «Күн балдары». Б., «Учкун» 2007.